

tolerálni kell, ami bennük van, és meg kell erősíteni, ami megerősíthető, ehhez pedig érettség kell. Eddig egy esettől eltekintve jó kapcsolatot sikerült kialakítanunk a pedagógusokkal. Ha van egy eredményes beszélgetés egy pedagógussal – függetlenül attól, hogy szimpatikusnak tartom vagy nem –, és a beszélgetés végére közösen eljutunk valahova, akkor úgy érzem, „ez jó mulatság, férfi munka volt”.

L. I.: Hogyan értékeled azt, ami a mentális problémák kezelését illetően az utóbbi években Magyarországon történt?

R. M.: Amit intézményes értelemben az elmúlt tizenkét-tizenhárom évben tettünk az első családsegítők létrejöttétől kezdve, és amennyit ez a mentális problémákkal foglalkozó szakma az utóbbi években fejlődött Magyarországon, az egészen példa nélküli az egész világon. Én nagyon sokféle emberrel beszéltem erről, sokféle országból, európaival is és amerikaival is, és mindenki azt mondja, aki többször volt itt, és ezt a folyamatot látta, hogy egészen fantasztikusan nagy utat jártunk be nagyon rövid idő alatt. Tehát ilyen értelemben nagyon pozitív a kép.

Ugyanakkor szomorúsággal tölt el, hogy azt látom, hogy ebben a szakmában sem mindig a tisztességes és jól felkészült szakemberek érvényesülnek, hanem sokszor „bratyi-alapon” eltűrik az állóvizet. Ez a hozzáállás néha a kiválasztásra és az értékelésre is jellemző, ha egyáltalán van értékelés. Ennek következtében egészen elképesztő, hogy esetenként milyen emberek hozzák a döntéseket, milyen embereket neveznek ki az intézmények élére, és kiket nem mernek, illetve nem akarnak félreállítani. Jellemző, hogy mindenki azt szereti, ha az alatta levő ember besimul, alkalmazkodik, nem okoz problémát, nem gondolkodik, hanem azt csinálja, amit a felettese mond.

(Az interjút Liskó Ilona készítette)

INTERJÚ A XI. KERÜLETI GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLAT MUNKATÁRSAIVAL

Fehérvári Anikó: Kérem, mutatkozzanak be!

Kissné Tóth Katalin vagyok, végzettségemet tekintve gyógy- és pszichopedagógus, illetve Államigazgatási Főiskolát is végeztem. 1998. január elseje óta vagyok az önálló Gyermekjóléti Szolgálat vezetője, ezt megelőzően 1993-tól a Pedagógiai Szolgáltató Központ gyermekvédelmi csoportját vezettem. 1993-tól mi már tulajdonképpen folytattunk a mai Gyermekjóléti Szolgálat tevékenységéhez hasonló munkát, aminek a lényege az iskolai szociális munka volt. Amikor a gyermekvédelmi törvény megszületett (1997. november 1.), az iskolai szociális munkát tovább bővítettük a törvényben előírt Gyermekjóléti Szolgálat feladatkörrel. Most negyedik hónapja, hogy működik ez az új intézmény.

Mészáros Márta vagyok, végzettségemet tekintve szociális munkás, a Bárczy Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolán végeztem 1994-ben. Már a diploma előtt kapcsolat-

ban voltam a Pedagógiai Szolgáltató Központ gyermekvédelmi csoportjával, és már megvolt a helyem. Azóta itt dolgozom. 1996/97-ben elvégeztem egy felsőfokú narcológiai tanfolyamot a budai drogambulancián, és azóta ebben a témakörben is tevékenykedem. Jelenleg egy drogpreevenció tréningre járok, ami tanároknak szóló képzés, és amelyet a Haynal Imre Egészségtudományi Egyetem szervez. Ez egy nyolcvan órás tréning. Az önkormányzatnál az egészségügyi osztály drogkoordinátorával intézményünkben én tartom a kapcsolatot.

K. T. K.: Általában minden kollégám szakosodik egy-egy területre, és ezen a területen képi magát.

F. A.: *Kérem, mutassa be az intézményt és az itt dolgozókat!*

K. T. K.: Ezzel kapcsolatban pozitív dologról tudok beszélni, mert szerintem egyedülálló az, ahogyan a XI. kerületben a Gyermekjóléti Szolgálatot megszervezték. Egyrészt önálló intézményként működtetik, másrészt 18 státuszunk van. A finanszírozásunk önkormányzati, a gyermekjóléti normatívát kapjuk meg, amit az állam ad és szabályoz. Ez a normatíva 300,- forint egy lakosra. A kerületben körülbelül 150 ezer lakos él, így ezután a normatíva körülbelül 44 millió forint évente. Ez a pénz a jóléti szolgálat létrehozására és kialakítására szolgál. De a finanszírozás több részből áll, hiszen önkormányzati intézmény vagyunk. Azért is jók ezek a paraméterek, mert mint már említettem, nem teljesen új az intézmény. A Pedagógiai Szolgáltató Központ már korábban is folytatott ilyen tevékenységet, és ezzel az iskolák és a kerület lakói, valamint az önkormányzat is elégedett volt. A tizennyolc státusból jelenleg kettő még betöltetlen. Végzettségüket tekintve a kollégák legtöbbször szociálpedagógus, vannak pszichopedagógusok, szociális munkások, szociálpolitikusok és pedagógusok. Két kolleganő szociálpszichológiát végez. Tehát a törvényileg előírt szakképzettségeknek megfelelnek. Örülünk, hogy van öt férfi kollégánk is, mert azt tapasztaljuk, hogy nagyon elnöiesedik ez a szakterület. Főleg családgondozóként alkalmazunk férfiakat. Tevékenységünk fő profilja továbbra is az iskolai szociális munka. A jóléti szolgálatok tevékenységi formái szervezési, gondozási és szolgáltatási feladatok. Úgy oldjuk meg a feladatunkat, hogy a kerületet felosztottuk hat régióra, mivel nagyon nagy a kerület, majdnem akkora, mint Miskolc teljes lakossága. Minden régióknak van egy koordinátora. A koordinátor felelős mindenféle gyermekvédelmi tevékenység megindításáért és végrehajtásáért. A koordinátor mellett családgondozó működik. Tehát egy-egy régióra két ember jut. Így nemcsak tematikusan vannak csoportok, hanem területileg is.

F. A.: *A hat régióra való felosztás hogyan történt?*

K. T. K.: Ezt a felosztást nem mi találtuk ki, hanem ez már korábban is így működött. Vannak belkerületi régiók, például a *Gellérthegy* és környéke. Ott teljesen más problémák jelentkeznek, mint például *Gazdagréten*, ami egy lakótelep. A szociális igazgatásban és az oktatásban is ezt a hat régiót használják. Mi ehhez igazodtunk. Sikerességünknek az az egyik oka, hogy nem akartunk újat kitalálni, hanem a meglévő szükségletekhez próbáltunk igazodni. A szociális igazgatásban az önkor-

mányzatnál is ilyenfajta munka folyik, tehát egy szociális előadó egy régióért felelős. Ugyanígy van ez a védőnő hálózatban.

Nagyon sokféle tevékenységet végzünk, hiszen nemcsak az iskolai szociális munka a feladatunk, hanem például a helyettes szülői hálózat megszervezése is. Ezt is a törvény írja elő. Tehát amit korábban hatósági úton intéztek, az most szolgáltatási, alapellátási szinten folyik. Ennek az a célja, hogy a gyerekeket az alapellátás keretében a kerületben próbáljuk olyan helyzetbe hozni, hogy az megfelelő legyen számukra, és ne kelljen a családból kiemelni őket. Ha esetleg mégis ki kell emelni valakit, mert nem megfelelőek a családi körülmények, akkor se hatósági eljárás történjen, ne vegyük állami gondozásba őket, hanem ott van a hetes otthon vagy az átmeneti otthon lehetősége. Ez is kerületi szinten szerveződik, és átmeneti jellegű. Tehát az elsődleges szempont az, hogy a családban maradjon a gyerek.

F. A.: Van átmeneti otthona a kerületnek?

K. T. K.: Sajnos, nincs. A törvény 1999. december 31-ig ad haladékot, hogy ezt létrehozza az önkormányzat. Addig úgy oldjuk meg, hogy a XXII. kerületi krízisotthonnal kötöttünk szerződést. Ez egy átmeneti szálló gyerekek részére. Ha olyan helyzet adódik, ide visszük el a gyerekeket.

F. A.: Volt már ilyen helyzet?

K. T. K.: Persze, nagyon sok, már az ezt megelőző években is körülbelül húsz gyerek került oda a kerületből.

F. A.: Milyen esetben kerültek oda a gyerekek, és mi lett a további sorsuk?

K. T. K.: Nem az az otthon célja, hogy véglegesen oda kerüljenek a gyerekek, hanem csak krízis-helyzetben. Például volt egy eset, amikor a szülők elváltak, a mama nagyon erősen alkoholizált és alkalmatlanná vált a gyerekekre. A családban nem volt senki, aki elláthatta volna a gyereket, így került az otthonba. Onnan járt középiskolába. Az otthonban fél évet tartózkodhat valaki, de arra is van lehetőség, hogy ezt meghosszabbítsák, ha olyan a helyzet. A célunk az, hogy minél rövidebb legyen ez az időszak.

F. A.: Mit jelent valójában a szervezés, gondozás, szolgáltatás?

K. T. K.: A szervezés azt jelenti, hogy a mai társadalomban nagyon sokféle intézmény foglalkozik gyerekvédelemmel, például önkormányzat, rendőrség, nevelési tanácsadó, egészségügyi szervezetek, egyházak, iskolák, óvodák. Ezeknek az intézményeknek a koordinációját látjuk el azért, hogy egyértelmű, integrált intézkedéseket tudjunk hozni a gyerek érdekében.

A szolgáltatás családterápia és pszichológiai szolgáltatás. Ezt mi jelenleg csak megszervezzük, mert az elhelyezésünk nem teljesen megoldott. A kerületi nevelési tanácsadóban és a családsegítő központban folynak most ezek a szolgáltatások.

Ami az elhelyezésünket illeti, jelenleg körülbelül nyolcvan m²-es az irodánk, amit majd körülbelül ugyanennyivel kibővítenek. Jelenleg is fogadunk ügyfeleket, de most erre csak egy kis szoba áll rendelkezésre. Amikor 1993-ban megalakult ez a csoport, akkor még csak nyolcvan voltunk, így akkor még elegendő volt a hely. Ha

majd az átalakítás megtörténik, akkor mi is szeretnénk pszichológiai rendelést csinálni.

F. A.: Milyen változásokat tapasztaltak az elmúlt években a szülők, családok, gyerekek problémáit illetően?

K. T. K.: Az elmúlt négy évben leginkább olyan jellegű problémákkal találkoztunk, amelyeket az iskola jelzett. Ez azt jelenti, hogy a gyerekek konfliktusa volt az iskolával, magatartásbeli problémák voltak az elsődlegesek. Amióta Gyermekjóléti Szolgálat vagyunk, azóta érezzük, hogy nem annyira a magatartásbeli problémák kezelése az elsődleges, hanem inkább a szociális terület kerül előtérbe, az anyagi veszélyeztetettség. De most is gyakori, hogy a gyerek a magatartása miatt kerül ide. Előfordul az is, hogy nem az iskola, hanem a szülő fordul hozzánk. A magatartási gondok először a tanulásban jelentkeznek, vagy pedig deviáns tünetekben, például csavargás, szabálysértési ügyek, iskolai hiányzások, beilleszkedési problémák, zavarja a társait stb.

F. A.: Ez melyik korosztályra vonatkozik a leginkább?

K. T. K.: Leginkább az általános iskolás korúakra, és ezen belül a prepubertás korra vonatkozik. A tizenkét-tizenhárom éves hatodik osztályos fiúkra. Végeztünk statisztikai számításokat, amelyekből kiderült, hogy az esetek kétharmad része fiú volt, és tizenkét-tizenhárom éves korúak. Nagyon fontos odafigyelni a tizenkét-tizenhárom éves korosztályra, például általában ilyenkor történik az első lopás. Ha megfelelően reagálunk erre, akkor lehet, hogy sikerül megállítanunk egy bűnözői karriert, de lehet, hogy egészen más probléma van mögötte. Lehet, hogy szeretethiánya van a gyerekeknek. Ha helyesen reagálunk az első tünetre, akkor van remény arra, hogy helyes útra tereljük a gyereket. Az is előfordult – korábban gyámhatóságnál dolgoztam –, hogy az első tünetnél hatósági eszközökkel bírságotlunk és szankcionáltunk. Ez nem jó, mert elindíthat olyan folyamatokat, amiből deviancia születhet. Ezek a tünetek általában a család nem megfelelő működésére vezethetők vissza. Azt tapasztalom, hogy nemcsak az elvált szülők esetében jelentkeznek ezek a problémák, hanem teljes családokban is.

A gyerekek nagyon magányosak, egyedül vannak. Itt főként az anyák szerepét hangsúlyoznám. Az anya nem úgy szereti a gyereket, ahogyan kellene. Nem figyelünk igazán a gyerekekre, nem figyel sem a család, sem az iskola. Az iskola teljesítménycentrikus, a pedagógusnak nincs ideje és energiája, hogy a magatartási rendellenességekre figyeljen. Kitalálták a mai gyerekek, ezért kortárs csoportokba verődnek. Megnövekedett a szabadidejük és parttalanul élnek. A legnagyobb probléma a család nem megfelelő hozzáállása, hogy nincsenek közös programok. Sem az anyával, sem az apával nem megfelelő az érzelmi kötődés. Ezeket a televízióból, videóból pótolják, nem megfelelő módon. Sokszor előfordult, hogy nekünk kell a szülő figyelmét felhívni arra, hogy figyelni kell a gyerekekre. Számos olyan példa akad, amikor a szülő a gyereket teszi meg bűnbaknak.

Az iskolai eseteket az iskola jelzi. Például az iskola megfigyeli, hogy a gyerek alul teljesít, bukásra áll, galacsinokkal lövöldöz az órán, nem bírja ki a negyvenöt per-

cet, veri a társait, nagyon agresszív. Először be szoktunk menni órára. A pedagógusnak adunk egy adatlapot, amit ki kell töltenie, így ő is át tudja gondolni az esetet. Azt tapasztaltuk, hogy segíteni csak az iskolával együtt lehet, tehát nem lehet teljesen átvenni tőlük az eseteket. Tehát kap a tanár egy adatlapot. Ez a gyerek adatait és az aktuális problémát tartalmazza, valamint azt, hogy eddig mit tett az iskola, beszélt-e a szülővel, volt-e családlátogatás. Utána ellátogatunk órára, ezt szeretik a pedagógusok is. Megismerkedünk a gyerekekkel. Utána családlátogatást kérünk a szülőktől, mint az iskola külső munkatársai. Ezután kimegyünk a családhoz. Ha úgy gondoljuk, akkor pszichoterápiás foglalkozást javasolunk, ami azt jelenti, hogy szerződést kötünk a gyerekekkel. Ezek a gyerekek már általában nagyobbak. A szerződés abból áll, hogy ha a gyerek bejár hozzánk, akkor cserébe mit nyújtunk neki, például eljárók az érdekében az osztályfőnökénél vagy az anyjánál. Hogyha tanulási problémája van, akkor szerzünk neki korrepetitort. A Műgyetem kollégiuma itt van mellettünk, sok egyetemista vállal korrepetálást. A cél az, hogy a krízishelyzetből ki tudjuk segíteni a gyereket. A szerződés nagyon felelős a gyerek számára. Rájön a gyerek, hogy van egy olyan külső személy, aki mellérendelt kapcsolatban áll vele. Örül, hogy amíg itt van, addig csak rá irányul a figyelmünk. Ezek a beszélgetéseken önismereti tesztek is szoktunk kitölteni célozott beszélgetések formájában. Amikor kisebb problémáról van szó, ezek a foglalkozások nagyon eredményesek szoktak lenni. Ez tulajdonképpen a pártfogás adaptálása.

F. A.: Mit csinálnak a szülővel?

K. T. K.: Ez a nehezebb. Attól függ, hogy milyen attitűdje van a gyerekekkel kapcsolatban, és milyen problémája van a szülőnek. Sok esetben pszichoterápiára küldjük. A szülő is bejár ide, de nem rendszeresen. De azért előfordul, hogy a családnak olyan az attitűdje, hogy úgy gondolják, hogy a gyereket veréssel kell nevelni. Lehet, hogy a szülő a gyereken akarja levezetni az agresszivitását. Meglepően sok az ilyen eset. Ezeket az eseteket az iskola vagy a gyerekorvos jelzi. Ilyenkor nagyon nehéz eljárni. Ha például verik a gyereket, de nem bizonyítható, akkor nem tudunk kapcsolatba lépni a szülővel. Ha feljelentést teszünk, akkor semmi nem történik, mert nem bizonyítható. Megtörténhet, hogy hazamegy a szülő és még jobban megveri a gyereket. Ezekben az esetekben gyakran tehetetlenek vagyunk.

M. M.: Nekem most volt egy ilyen esetem. Nevelőszülőnél élt egy óvodáskorú gyerek, és az anyuka az óvónőnek mindig megindokolta, hogy a gyereken mitől keletkeztek sérülések. Erre nem lehet mit mondani, hiszen el kell hinni, amit a szülő mond. Végül, amikor a gyerek ujját eltörött, az óvoda bevitte a kórházba és látelvetetettek, majd feljelentették a nevelőszülő. Bebizonyosodott, hogy verte a gyereket és el is vették tőle. Azóta nevelőintézetben van a gyerek.

K. T. K.: Ezek az esetek nem köthetők életkorhoz. Azt tapasztaljuk, hogy még csecsemőt is vernék. Az sem jellemző, hogy milyen társadalmi réteghez tartozik a szülő, ez inkább a szülő személyiségétől függ. Az én praxisomban az volt a legelképesztőbb, amikor egy fél éves csecsemőt úgy megverték, hogy koponyasérülést szenvedett azért, mert sírt. A szülő el is ítélték. Volt olyan eset is, hogy egy óvodás gye-

reket úgy megvert a szülője, hogy eltört a combcsontja, és napokig így hagyták. Ez például egy diplomás szülő volt.

F. A.: Alkohol- és droghelmék vannak-e a kerületben?

M. M.: Tavalyig nem fordult elő droggal kapcsolatos probléma. 1997. szeptemberétől robbanás történt a kerületben, több iskola is jelezte, hogy megjelent a drog az iskolában. Például a gyerekek az első órán alszanak, fáradékonyak, nem figyelnek oda, és ezeknek a tüneteknek valószínű, hogy a drog az oka. Erre azonban nincs bizonyíték, senkit sem értek tetten, csak a viselkedésbeli változásokat észlelték. Viszont mi addig nem tudunk leülni a gyerekekkel beszélni, amíg nincs bizonyítékunk. Eddig több iskola is megkeresett bennünket, hogy drogfelvilágosító órákat tartssunk. Egyszer például szülői értekezletre hívtak meg bennünket Albertfalvára, ami a legveszélyeztetettebb környék. Egy szakközépiskolában tartottuk ezt a megbeszélést. A szülők kérdezhettek erről a témáról.

A hatodik és a hetedik osztályokban is szoktunk ilyen órákat tartani. Ismeretségeim révén sikerült megszervezni ezeket az előadásokat és beszélgetéseket. Egy ilyen foglalkozás két óra, amin külső személy vagy tanár nem vesz részt, csak a gyerekek és az előadó. Az óra előtt a gyerekektől kérdéseket gyűjtünk össze, mire kíváncsiak, s az előadó a gyerekek kérdései alapján célzott beszélgetést folytat.

Emellett az iskolák azt is igényelték, hogy bűnmegelőzési és mentálhigiénés órákat szervezzünk. Személyes ismeretség alapján, a Rendőrtisztai Főiskolán Németh Zsolt alezredes bevezetett egy olyan speciális kollégiumot, ami ezt a témát érinti. Ez 1994-ben történt. Egy éven keresztül képezték a főiskolásokat. Mi összekötöttük az iskolákat a rendőrtiszt-hallgatókkal, és megszerveztük ezeket a foglalkozásokat. A gyerekeknek és az iskoláknak is nagyon tetszett. Ezt azóta minden évben megszervezzük. A program mentálhigiénés részét orvosgyógyemisták tartották. Mostantól viszont a mentálhigiénés központ pszichiátriai osztálya fogja tartani. Ezekre nagy szükség van. Többféle felvilágosító program működik a kerületben, mi is többfélét szerveztünk, de ez volt az, amely leginkább megfelelt az iskolák és a gyerekek igényeinek. Talán azért is, mert fiatalok tartják, akik előtt könnyebben megnyílnak a gyerekek.

F. A.: Melyik korosztálynál jelentkezik leginkább a droghelmék?

K. T. K.: Általános iskola felső tagozatában és a középiskolás korosztálynál. De mi középiskolákba nem járunk. Azt, hogy ilyen robbanásszerűen elterjedt a drog, talán azon lehet mérni, hogy egyre fiatalabb korosztályoknál jelentkezik. Azt vettük észre a tanév elején, hogy a kerület 28 általános iskolájából egyre többen jelentkeztek. Az iskolák nem tudtak mit kezdeni ezzel, nem volt elegendő ismeretük erről a témáról. Ezért előadásokat szerveztünk, a Tétényi úti Kórház droghelmék osztályának munkatársai voltak az előadók.

F. A.: A középiskolákkal miért nincs kapcsolatuk?

K. T. K.: Azért, mert eddig a Pedagógiai Szolgáltató Központ csak általános iskolákkal foglalkozott. Amióta Gyermekjóléti Szolgálat lettünk, a középiskolák is hozzánk tartoznak, de még kezdeti stádiumban van a kapcsolatok kiépítése.

F. A.: Milyen problémák jellemzők a kerület egyes régióiban?

K. T. K.: Kezdjük *Gazdagréttel*, ez az egyik legnagyobb terület. *Gazdagrét* a legelőtebb lakótelepek közé tartozik. Itt főként érettségizett vagy diplomás szülőkkel találkozunk. A legnagyobb problémát a mentális jellegű, alkoholos és pszichés megbetegedések jelentik, és nagyon magas az öngyilkosságok száma. Ami nagyon furcsa, és ez a többi régióban nem jelentkezik, a szexuális jellegű problémák. Erről nem szoktunk beszélni. Például nevelőapa és gyerek, illetve testvér és testvér közötti szexuális kapcsolat. Ezt borzasztó nehéz kezelni, hiszen a családban ez a legintimebb szféra, így nem is nagyon lehet mit tenni.

Ezeket a problémákat talán a lakótelepi lét okozhatja. Másrészt, amikor ezek a családok húsz évvel ezelőtt idekerültek, akkor még a megélhetésük biztosítva volt. A mai körülmények között azonban nem tudják tartani a korábbi egzisztenciájukat, így az italhoz nyúlnak.

M. M.: A következő terület *Lágymányos*. Itt szinte az összes esetünk alkoholista szülővel kapcsolatos. Sőt, van ahol mindkét szülő alkoholista. Most például volt egy sikeresnek induló esetünk. Az egyik óvodából jelezték, hogy az anyuka erősen iszik. Megkerestük az anyukát, aki bejött hozzánk és elmesélte a problémáit. A családgondozó kolleganómmal együtt megkerestük az ambulanciát, ami itt működik a kerületben, és az anyuka vállalkozott rá, hogy részt vesz egy elvonókúrán, hiszen a kislánya az egyedüli értelme az életének, ezért megpróbál megküzdeni ezzel a problémával. Elkísértük az ambulanciára. Sajnos, most visszaesést tapasztaltunk nála, de azért reméljük, hogy sikerülni fog. Általában az ilyen ügyekben ezt a megoldást szoktuk javasolni, és türelmi időt adunk a szülőnek. *Lágymányoson* inkább az alsó társadalmi réteg lakik, illetve sok az elszegényedő család. Például voltam olyan családnál, ahol hat gyermek élt egy kis alagsori dohos lakásban.

K. T. K.: Továbbélve *Kelenföld* következik. Ez egy elég vegyes körzet. Itt az alsó és a középosztály keveredik. A fő probléma itt is az alkohol és a lakásproblémák. Erre a körzetre jellemző az idegen etnikum, főként az arabok jelenléte. Több iskolába és óvodába járnak arabok és színes bőrűek. Nekik elég sok problémájuk van, hiszen más normák szerint nevelik a gyerekeiket. A gyerekek beilleszkedése nagyon nehéz, a magyar családok nem szívesen fogadják be őket. Előfordult például, hogy a magyar szülők kérték, különítsék el az óvodai csoportból ezeket a gyerekeket, mert agresszívek és veszélyeztetik a többieket. Az arabok például óvodás korban még mindent megengednek a gyerekeknek, nem szankcionálnak, teljesen személyközpontú a nevelés, nem korlátoznak semmiben. De amikor iskolába kerül a gyerek, akkor aztán mindenben korlátozzák. Ezt persze nehezen viselik el a magyar szülők. Ilyen esetekben csak annyit tudtunk tenni, hogy az arab családdal beszélünk és arra kértük őket, hogy próbálják betartani a magyar normákat.

A következő terület *Órmező*. Ez egy nyugodt lakótelepi jellegű terület. Idősebb a lakosság, mint *Gazdagréten*, kevés a gyerek, szóval csendes környék.

A legnagyobb probléma *Albertfalva*. Itt is van egy lakótelepi rész. Körülbelül harminc éve költöztek ide a családok nagyon heterogén összetételben. Lebontottak egy-

egy városnegyedet valahol, és onnan ide telepítették az embereket. Jelenleg alulképzett munkásréteg lakja a leginkább. Itt az alkoholizmus már olyan fokú, hogy szinte kezelhetetlen. A gyerekkori bűnözés és a deviancia is nagyon magas arányú. Nemcsak gépkocsilopások, hanem kisebb rablások is előfordulnak. A drog is itt jelent meg a leginkább, házakban, pincékben, parkokban. A szülőkkel itt már nem tudunk mit kezdeni, egy-egy gyerekkel még igen.

F. A.: Általában mit tud kezdeni az alkohol-problémával a szolgálat?

K. T. K.: Nagyon nehéz, mert a legtöbben nem vállalják az elvonókúrát. Ha remény van arra, hogy külső segítséggel kezelhető a probléma, akkor ebbe próbálunk kapaszkodni. De olyan példa is van, ahol erre már nincs mód. Ilyenkor hetes otthonban, kollégiumban vagy egyéb családtagnál helyezük el a gyereket. Akkor van nagyon nagy baj, amikor már az anya alkoholizmusa is veszélyezteti a gyereket. Szeretnénk, ha a gyerek a családban maradna, de ha nem megy, akkor ki kell onnan venni és menteni kell.

Én híve vagyok a hetes otthonoknak, amelyek kollégiumként működnek, kevés gyerekkel. A Breznó úton van egy hetes óvoda. Most csak egy ilyen van, de a törvény szerint 1999-ig több is lesz.

F. A.: A problémák közül melyiket könnyebb, illetve nehezebb megoldani?

K. T. K.: Legegyszerűbb a szociális támogatás. A természetbeni juttatások hívei vagyunk, azt valljuk, hogy az iskolának egyre többet kell vállalnia a gyerekek szociális ellátásából és támogatásából. Gondolok itt például a gyerekek étkezési támogatására. Amiben a leghatékonyabbak vagyunk, az a magatartásbeli problémák kezelése prepubertás korban. Ez komplex feladat és időigényes.

F. A.: Melyek azok a kapcsolatok, ahonnan tudomást szereznek a problémákról?

K. T. K.: Iskolák, védőnői hálózat, egészségügyi hálózat, az önkormányzat szociális osztálya, illetve a gyámhatóság. Már említettem, hogy a törvény szerint minden hatósági intézkedést megelőzően a szolgálat segítő munkáját kell kérni. Emellett a rendőrséggel és különböző karitatív szervezetekkel is kapcsolatban állunk. De a legtöbb esetben az iskola jelzi a problémákat. Sok esetben viszont a szülők hívnak bennünket, mert már tudják, hogy van ilyen intézmény. Ez talán annak köszönhető, hogy állandóan jelen vagyunk az iskolákban, hiszen oda kell mennünk, ahol a probléma felmerül, és ott is kell azt megoldani. Nem szabad bevonulni az irodába, hanem ki kell menni. A munkánk alapja az, hogy az iskolákat megpróbáljuk úgy motiválni, hogy a gyerekek számára megfelelők legyenek. Tehát nemcsak a családra, hanem az iskolára is próbálunk hatni, amikor segítséget nyújtunk.

F. A.: Egyházi és alapítványi iskolákkal is kapcsolatban állnak?

K. T. K.: Igen, van egyházi iskola is a kerületben. Kezdetben úgy gondolta az egyházi iskola, hogy ők más módszerekkel fogják megoldani a gondjaikat. 1994 után azonban nyitottak felénk. Ők a saját eszközeikkel próbálják enyhíteni a gondjaikat, és ha nem megy, csak utána fordulnak hozzánk. Van mit tanulni tőlük. Toleránsabbak, mint az állami iskola. Tényleg csak akkor jönnek ide, ha már mindent megpróbáltak, és nem sikerült kellően segíteni, olyankor hálásak a segítségnyújtásért.

Nagyon humánusak és tapintatosak. Alapítványi iskola is van a kerületben, ők tehetséges gyerekekkel foglalkoznak, nekik nincsenek ilyen jellegű problémáik.

F. A.: Ha már a tolarenciáról esett szó, az állami iskolák esetében milyen a helyzet?

K. T. K.: Ahány iskola, annyiféle gyermekvédelmi helyzet. Amikor megkezdttük a munkánkat, volt olyan, hogy elzárkóztak előlünk. Úgy gondolták, hogy ha náluk gyermekvédelmi eset van, akkor az rossz fényt vet az iskolára. Ma már ez nem így van, de hogy milyen egy iskola gyermekvédelmi rendszere, az egyértelműen a vezetéstől függ. Van olyan iskola, ahol az iskola programjában szerepel a gyermekvédelem, ott több az esetek száma is, hiszen szubjektív kategória, hogy kit neveznek veszélyeztetett gyerekeknek. Az iskolákra nagyon nagy felelősség és érzelmi nyomás hárul manapság. Mi védjük az iskolákat. A pedagógusok között is van mindenféle, de azt tapasztaljuk, hogy megvan bennük a jó szándék, szívükön viselik a gyerekek sorsát. Sokszor sajnálom is őket, mert erős agresszió irányul a szülők felől a pedagógusokra, és emiatt a pedagógusok kicsit elbizonytalanodtak. Körzetek szerint is elég nagy az eltérés, mert például Albertfalván, ahol a legtöbb hátrányos helyzetű gyerek van, szerencsére van egy olyan iskola, ahol az igazgató és a vezetés is nagyon érzékeny a gyerekek problémáira. Például egész státuszban alkalmaznak gyermekvédelmi felelőst. Általában az iskola is felméri, hogy milyen környezetben van, és igazodik ahhoz. Az iskola igazgatója általában megszabja az egész iskola normarendjét, de a pedagógusok nem mindegyike veszi ezt magára.

F. A.: Milyen rendszerességgel járnak ki az iskolákba?

K. T. K.: Rendszeres fogadóórákat tartunk az iskolákban. Ez a kapcsolat alapja, heti vagy kétheti rendszerességgel állandó időpontban tartjuk a fogadóórákat.

M. M.: Én egy kelenföldi iskolába járok ki heti rendszerességgel, sőt, ha szükséges, sürgős esetben hetente többször is kimegyek. Mi is tanév alapján dolgozunk csak úgy, mint az iskolák. Minden tanév kezdetén felveszem a kapcsolatot az igazgatóval és a gyermekvédelmi tanárokkal. Ebben az említett iskolában két gyermekvédelmi is van, egy alsó és egy felső tagozatos. Sajnos, nincs állandó helyem az iskolákban, mert nincs elég hely, így egy-egy éppen üres tanteremben van a fogadóóra. Odajöhet hozzám gyerek, szülő, pedagógus, bárki. Legtöbbször a pedagógusok keresnek meg, de olyan is volt már, hogy gyerekek vagy szülők kerestek meg. Nagyon jól esik, ha egy iskolában a gyerekek, akikkel korábban kapcsolatban voltam, később odajönnek, rám köszönnek és beszélgetünk. A pedagógusok együttműködők és segítőkészek.

F. A.: Mit tesz az iskola egy-egy esetben, mielőtt a segítségeteket kéri?

M. M.: Az osztályfőnökök kimennek családlátogatásra, és ha ott tapasztalnak valamit, akkor szólnak nekünk. Ilyenkor én is kimegyek az osztályfőnökkel együtt, majd a továbbiakban már én is tartom a családdal a kapcsolatot. Tehát az iskola közvetít, híd a család és a szolgálat között. A családlátogatás mellett órákra is be szoktak bennünket hívni. Az én tapasztalatom az, hogy a pedagógusok odafigyelnek a problémás gyerekekre.

F. A.: Kellene-e valamin változtatni a szolgálat és az iskolák kapcsolatában?

M. M.: Szerintem nagyon jó kapcsolatunk alakult ki az iskolákkal, ami nem igényel változtatást.

K. T. K.: A törvény csak annyit ír elő, hogy működtetni kell az iskolai jelzőrendszert. Mi ennél többet csinálunk. A középiskolákkal is hasonló jellegű kapcsolatot szeretnénk kiépíteni, de még nem jutottunk el odáig, mint az általános iskolákkal.

F. A.: Milyen változtatásokra lenne szükség a jelenlegi intézményhálózatban, illetve milyen törvényi, pénzügyi vagy egyéb változtatás kellene a hatékony munka érdekében?

K. T. K.: A közoktatási törvény előírja, hogy minden iskolában kell fél státusz a gyermekvédelmi munkára. Ez még nem valósult meg, pedig nagyon fontos lenne. Csak elvétve vannak szociálpedagógusok, illetve pszichológusok az iskolákban. Szeretnénk létrehozni a kerület gyermekvédelmi intézményhálózatát, ha erre elegendő pénz lesz. Gondolok itt az átmeneti gyereketthonra, a családok átmeneti otthonára, anyaothonra. Emellett egy alternatív iskolát is szeretnénk létrehozni. Egy olyan iskolát, ahová az olyan gyerekek járhatnak, akik túlkorosak, magatartásproblémáik vannak, integrált oktatás keretében nem oktathatók, mert a probléma a személyiségükből fakad. Ez általános iskolásoknak szólna, kis létszámú iskola lenne, nyolc-tíz fős osztálylétszámmal. Nagyon sokszor a probléma épp amiatt van, hogy a normál rendszerben oktathatatlaná válik a gyerek, nem bírja elviselni a harminc fős osztálylétszámot vagy a negyvenöt perces órákat. Mi egy személyközpontú iskolát szeretnénk csinálni. Vannak már ilyen iskolák például *Nyitott Világ Iskola*, mi ehhez hasonlót szeretnénk csinálni. Ezt az önkormányzat működtetné. Konzultáltunk az iskolaigazgatókkal, és arra a döntésre jutottunk, hogy külön intézményként fogjuk megszervezni ezt az iskolát.

A törvényekre visszatérve. A gyermekvédelmi törvény csak nemrég született, tehát még nem lehet nagy tapasztalatokról beszélni. Amit látunk, és ami probléma, hogy túlságosan bürokratikus a rendszer, túl sok az adminisztráció. Nagyon nehézkessé válik egy-egy eljárás, és lehet, hogy ez a gyerek rovására megy. Ha probléma van egy gyerekkel, akkor nagyon sok fórumot meg kell járni, és lehet, hogy mire megjárjuk, addigra már a gyerek szempontjából késő lesz.

(Az interjút Fehérvári Anikó készítette)